

Могильна Н.О., Омеляненко В.А., Хворост О.О.
Сумський державний університет

ПРЯМІ ІНОЗЕМНІ ІНВЕСТИЦІЇ ЯК ІНСТРУМЕНТ ТРАНСНАЦІОНАЛІЗАЦІЇ ТЕХНОЛОГІЙ

Процеси глобалізації і лібералізації світової економіки не залишили осторонь й інноваційну діяльність. Головна перевага транснаціоналізації інноваційної діяльності полягає в можливості (а сьогодні вже і необхідності) здобувати потрібні технологічні рішення на єдиному глобальному ринку результатів інтелектуальної діяльності, а не створювати їх за рахунок своїх внутрішніх ресурсів (силами власних НДДКРР). Можна виділити чотири найбільш поширені форми придбання інтелектуальної власності у практиці транснаціональної інноваційної діяльності: ліцензування; прямі іноземні інвестиції (ПІІ); спільні підприємства; злиття.

Розглянемо детальніше аспект ПІІ. Borensztein[3] та співавт. встановили, що ПІІ - важливий інструмент для передачі технологій, який сприяє зростанню в більшій мірі ніж внутрішні інвестиції. Ряд авторів стверджує, що ПІІ стимулюють економічний ріст через ефект передачі технологій і людського капіталу. Наприклад, постійне збільшення обсягу ПІІ в Індії є більш очевидним з моменту проведення на початку 90-х років реформ в сфері патентів і товарних знаків. Подібний ріст у Бразилії є більш наочним, якщо врахувати збільшення обсягу ПІІ після вступу в силу в 1996 р. нового законодавства в сфері промислової власності (з 4,4 млрд. доларів США в 1995 р. до 32,8 млрд. доларів США в 2000 р.) [1].

Передані права у випадку використання промислової власності мають майновий вираз. Але особам, яким належать об'єкти промислової власності, оплата їх вартості не здійснюється. Права промислової власності повинні бути вкладені в об'єкти інвестиційної діяльності. Прибуток від цієї діяльності, а не від використання безпосередньо об'єкта промислової власності, одержує іноземний інвестор.

Відповідно до законодавства України іноземною інвестицією можуть вважатися виключно права інтелектуальної власності, вартість яких підтверджена відповідно до законів країни інвестора або міжнародними торговельними звичаями, а також експертною оцінкою в Україні, включаючи легалізовані авторські права, права на винаходи, корисні моделі, знаки для товарів і послуг, промислові зразки тощо, які вкладені саме в об'єкти інвестиційної діяльності. Права інтелектуальної власності як вид іноземного інвестора повинні бути чітко визначені. Об'єкт інтелектуальної власності підлягає правовій охороні як у країні інвестора, так і в країні-реципієнті.

Іноземні інвестиції у вигляді майнових прав на об'єкти інтелектуальної власності можуть здійснюватися по-різному. Майнові права на об'єкт інтелектуальної власності можуть бути інвестиційним внеском як при створенні юридичної особи, так і для зареєстрованої. Вони можуть мати місце у всіх видах створюваних підприємств з іноземними інвестиціями – як з участю українського учасника, так і тих, які належать іноземному інвестору. Але якщо у другому випадку це залежить від волі самого іноземного інвестора, то в першому потрібна згода інших учасників. В результаті інвестор одержує або частину виключних прав на створювані в ході проекту об'єкти інтелектуальної власності або певну частку від продажів продукції, виробленої згодом за отриманою технологією. Така форма надає інвесторові значний контроль над процесом створення нової технології і його результатом при невеликій небезпеці витоку технічної або комерційної інформації. Однак ця форма не може забезпечити швидке проникнення на іноземні ринки внаслідок високих витрат на організацію закордонного виробництва та системи просування і реалізації товару на ринку. Крім того, високі ризики економічного та політичного походження[2].

Навіть коли ПІІ супроводжуються переносом у країну більш ефективних технологій, це не обов'язково веде до переносу цих технологій на інші місцеві підприємства. Результатом може стати технологічне розшарування економіки.

Сукупність факторів, що визначають характер впливу ПІІ на економічний розвиток конкретної приймаючої країни, одержує вираження в понятті "абсорбційна здатність" економіки сутність якої в тому, що:

1. вона здатність залежить від ступеня забезпеченості національної економіки людським і фінансовим капіталом, оскільки лише досить компетентні працівники можуть освоїти і запозичити технології, які приходять разом з ПІІ, а для придбання закордонних технологій національними компаніями потрібні певні засоби;
2. новітні виробництва вимогливі до поставок матеріалів і комплектуючих;
3. технологічний супровід ПІІ залежить від рівня інституціонального розвитку країни, включаючи захист інтелектуальної власності: при слабкому захисті іноземні інвестори остерігаються несанкціонованого «запозичення» ввезених технологій.

1. Ідріс К. Інтелектуальна власність - потужний інструмент економічного зростання [Електронний ресурс] - Режим доступу: http://know-ua.com/books/kamil_idris/
2. Юлдашев, О.Х. Міжнародне приватне право: Академічний курс: Підруч. для студ. вищ. навч. закл. / О.Х.Юлдашев. - К: Концерн «Видавничий Дім «Ін Юре», 2004. - 528 с.
3. Borensztein, E., De Gregorio, J., & Lee, J-W. (1998). How does foreign direct investment affect economic growth? // Journal of International Economics, 45, pp. 115-135.